

6–7-AASTANE LAPS

Eeldatavad ÜLDOSKUSED (*mänguoskused; tunnetus- ja õpioskused; sotsiaalsed oskused; enesekohased oskused*). Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

MÄNGUOSKUSED *Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid.*

- tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu; täidab mängudes erinevaid rolle;
- järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusemängus;
- kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

TUNETUS- JA ÕPIOSKUSED *Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.*

- saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
- kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

SOTSIAALSED OSKUSED *Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.*

- Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- Osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- Oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- Teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla.
- Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.
- Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;
- Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;
- Selgitab oma seisukohti.

ENESEKOHASED OSKUSED *Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.*

- Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil

väljendada;

- Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- Järgib isikliku hügieeni nõudeid;
- Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.
- Julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;

Valdkondade: *mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst; muusika; liikumine* õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused.

Valdkond MINA ja KESKKOND

MINA, PEREKOND, KODU, LASTEAED, AMETID, EHITISED, KODUTEHNIKA, SÕIDUKID

- Tutvustab ja kirjeldab iseennast (*nimi, poiss või tüdruk, vanus, sünnipäev, rahvus, huvid*). Teab, mis aastaajal on tal sünnipäev.
- Räägib oma perekonnast (*ema, isa, õde, vend, vanavanemad, vanemate ametid*); kodust (***kodumaja: eramu, korter, talu; elukoht: asula, tänav***). Teab nimetada oma koduvalla nime.
- Teab nimetada oma lasteaia ja rühma nime.
- Oskab nimetada erinevaid ameteid (*nt politsei, arst, päästja, õpetaja, ehitaja, müüja, juuksur, kokk, õmbleja, kapten, sõdur, koristaja*) ja kirjeldab nende *töö sisu, töövahendid, vastastikust suhet ja koostööd* (*nt arst ja haige; müüja ja ostja; õpetaja ja laps*).
- Selgitab tööl käimise vajalikkust. *Mis on raha? Kust raha saab?* Teab Eestis käibel olevat raha (*euro, sent*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada erinevaid asutusi ja hooneid kodukohas *nt lasteaed, koolimaja, raamatukogu, spordihoone, tervisekeskus, vallahaja, kultuurimaja*; Tartu linnas *nt teater, kino, muuseum, postkontor, kirik* ja selgitab nende vajalikkust. Oskab nimetada erinevaid ruume nendes (*nt kabinet, ooteruum, saal*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada erinevaid aiatööriistasid (*nt labidas, reha, kühvel, kõblas, muruniiduk, murutraktor, trimmer, robotniiduk, lehepuhur, mootorsaag, hekilõikur*) ja teab nende otstarvet.
- Oskab nimetada, millest ehitised, hooned on ehitatud (*kivi, puit*). Nimetab hoone osasid (*nt uks, aken, sein, trepp, katus, korsten*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada erinevaid ühistranspordi liike: *buss, rong, tramm, lennuk, helikopter, laev* ja kirjeldab nende liikumisviise: *õhus, maal (maantee, raudtee), vees*.

KODUMAA, EESTI RAHVA TÄHTPÄEVAD, KOMBED, TEISED RAHVUSED

- Teab oma rahvust ja keelt.
- Tunneb ära ja teab nimetada Eesti Vabariigi tähtsamad sümboolid (*Eesti lipp, riigivapp ja Eesti hümn*).
- Oskab nimetada Eesti rahvuslindu - *suitsupääsuke*, rahvuslille - *rukkilill*, rahvuskala - *räim*, rahvuslooma - *hunt*).
- Tunneb ära Eesti Vabariigi presidendi ja teab tema nime.
- Teab, mis on Eesti rahvuspüha (*24. veebruar – iseseisvuspäev, Eesti Vabariigi aastapäev*) ja riigipühad (*uusaasta, suur reede, kevadpüha, jõulud*) ning kirjeldab nendega seonduvaid kombeid.
- Teab rahvakalendri tähtpäevi ning kirjeldab nendega seonduvaid tegevusi.
- Oskab nimetada teisi riike (rahvuseid) ja keeli ning teab nende kultuuritraditsioone.

TERVIS JA SELLE VÄÄRTUSTAMINE *Tervisekasvatus lasteaias on protsess ning eesmärk on kujundada laste positiivset suhtumist tervisesse ja soodustada tervisliku käitumismudeli kujunemist, tegevused on järjepidevad ning igapäevane osa õppe- ja kasvatustööst.*

- Teab inimese lihtsamat anatoomiat (*nt skelett ehk luustik, süda, veri, nahk, söögitoru*) ja nende ülesandeid.
- Teab nimetada erinevad meeled ja meelelendid (*nägemine - silmad, kuulmine - kõrvad, haistmine - nina, maitsmine - keel, kompimine - nahk*). Kirjeldab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi.
- Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (*toitumine, liikumine, riietumine, uni, puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted*).
- Eristab ja teab üldmõisteid *puuvili, köögivili, teravili*.
- Oskab nimetada ja eristab erinevaid:
 - puuviljad (viljapuud ja nende viljad) - *nt õunapuu (õun), pirnipuu (pirn), ploomipuu (ploom), kirsipuu (kirss)*
 - troopilisi vilju - *nt banaan, apelsin, mandariin, sidrun, kiivi, virsik, arbuus, melon, viinamari, ananass*.
 - köögivilju - *nt kartul, kapsas, porgand, kaalikas, redis, sibul, küüslauk, tomat, paprika, kõrvits, rabarber, kurk, hernes, uba*
 - piimatooteid - *nt piim, hapukoor, kohupiim, jogurt, vahukoor, jäätis, keefir*.
 - teraviljatooteid - *nt jahu, makaronid, leib, sai, puder*.
- Teab toidupüramiidi: selgitab toidusoovitusi: mida süüa vähem (*limonaadid, mahlaajoogid, magusad ja soolased näksid, kohukesed*) ja mida rohkem (*köögiviljad, erinevad puuviljad, marjad, kala, muna, liha*).
- Kirjeldab erinevate söökide ja jookide maitseid (*nt magus, hapu, soolane, kibe, mõru*).
- Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite (*nt pannkoogid, erinevad salatid, smuutid, võileivad, erinevad küpsetised*). Teab nimetada nende koostisosasid.

- Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (*hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine*).
- Teab ja oskab kirjeldada hambaarsti elukutset ning vajalikkust.
- Teab hammaste hooldamise vahendeid (*nt hambahari, hambapasta, hambaniit, hambatikud, hambavahehari*).
- Teab, kes on bakterid (ehk mikroobid ehk pisikud), mida bakterid suus teevad ja millest nad energiat saavad. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud).
- Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel ja järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus (*nt hambakella meisterdamine, mänguhammaste harjamine, munakarbit hammaste puhastamine, klotsihamba vahede niidiga puhastamine*).

- Õpib ohte märkama ja teadvustama ning ohuolukorda vältima.
 - kukkumine - *nt kiikumine tooliga, hüppamine mööbliesemetel (nt voodil), ronimine puu otsas, sõit jalgrattaga, koristamata mänguasjad põrandal, trepid, ronimisredelid, ronimine aknalaudadele, kummardumine üle millegi ääre (nt mänguväljakul, rõdul), mängimine (liumäed, kiigud)*
 - põletus - *nt kuum triikraud, kuum vesi, tuletikud, põlev küünal, lõkkekoht*.
 - lämbumine - *sõömise ajal ringi jooksmine, rääkimine; kilekotid, patareid*.
 - mürgistus - *ravimid, keemilised ained, tundmatud taimed ja marjad*.
 - loomade ja putukate hammustused - *koerahammustused, ussid, putukad (mesilased, herilased), puugid*.
 - vigastused teravate esemetega - *kahvel, nuga, purunevad nõud, teravad pulgad, teravate nurkadega lauad, tööriistad; jääpurikad*.

- veekogude õnnetused - *vette kukkumine, uppumisoht- nii suvel ujudes, üksi veekogu äärde minnes, läbi jää vajudes; tiigid, paadisõit.*
- Tunneb ära ja oskab nimetada *suitsuandurit, tulekustutit*, selgitab, mis on nende otstarvet.
- Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukorras (*tulekahju, liiklusõnnetus*).
- Nimetab hädaabinumbri 112 ja teab selle vajalikkust. Harjutab hädaabinumbri 112 kasutamist.

LIIKLUS (määrus Laste liikluskasvatuse kord)

Laste liikluskasvatus on õpetamisel ja teavitamisel põhinev lapse liiklusohutuslaste hoiakute kujundamine ja käitumise mõjutamine ning liiklusoskuste arendamine.

*Liikluskasvatuse **EESMÄRK** on kujundada üksteisega arvestavaid liiklejaid, kellel on:*

- *ohutu liiklemise harjumused;*
- *oskus tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt;*
- *teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.*

Liikluskasvatuse sisuks on jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse kodu- ja lasteaia ümbruse liikluskeskkonnast.

Liikluskasvatuse läbiviimisel arvestatakse lapse vanust ja tema rolle liikluses.

- Oskab liigelda koos täiskasvanuga lasteaia ümbruses ja Tartu linnas. Selgitab ja järgib jalakäija ohutu liiklemise põhimõtteid:
 - ***kõnnitee***, kui sõidutee ääres puudub kõnnitee, tuleb liikuda vasakus tee ääres (*autodele vastu*).
 - *sõiduteed tuleb ületada selleks ettenähtud kohtades: **ülekäigurajal, ülekäigukohas või ristmikul**.*
 - *alati enne teele astumist peab veenduma, et autojuhid on sind märganud, seisma jäänud ja sõidutee ületamine on ohutu. kindlasti ei tohi joosta sõiduteele.*
 - *tee ületamisel ei tohi tegeleda kõrvaliste tegevustega!*
 - *pimeda ajal ja hämaras peab kindlasti kasutama **helkurit**.*
- Selgitab liiklusemärkide tähtsust ja teab lasteaia ümbruses olevate **liiklusemärkide** „*Bussipeatus*“, „*Õueala*“, „*Ülekäigurada*“ tähendusi.
- Kirjeldab liiklemisohutusi erinevates ilmastikuoludes (*vihm, tuisk, jää, ere päike, tolm jne*) lasteaia ümbruses.
- Käitub ühissõidukis viisakalt (*võimaluse korral istub; kinnitab turvavöö, on vaikselt*), oskab ühissõidukist väljuda (*ei jookse sõiduki eest ega tagant*).

LOODUS (loodushelid, märkamine, elukooslused, loodushoid)

- Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.
- Matkab koos õpetajaga looduses.
- Märkab, kuulab ja tunneb ära erinevaid loodushääli (*linnu- ja loomahääled, helid ümbritsevast keskkonnast*).
- Teeb lihtsamaid loodusvaatlusi lasteaia õuealal või lähipiirkonnas erinevatel aastaegadel: jälgib aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, käitub loodushoidlikult ning järgib koostegutsemise reegleid.
- Märkab ja kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.

LOOMAD (elupaigad, eluviisid, välimus)

- Eristab ja teab üldmõisteid *metsloom, koduloom, lemmikloom, närilised*.
- Tunneb ära ja oskab nimetada meie metsades elavaid tavalisemaid metsloomi (*nt. pruunkaru, rebane, metssiga, metskits, põder, hunt, siil*).

- Tunneb ära ja oskab nimetada koduloomi (*nt. lehm, siga, lammas, küülik, kits, hobune, koer, kass*). Teab kuidas hoolitsetakse koduloomade eest. Oskab selgitada, mis kasu inimene koduloomadest saab.
- Oskab nimetada loomaliste nimetusi (*nt. lehm - vasikas; lammas, kits - tall; küülik - küülikupoeg, hobune - varss, siga - põrsas, koer - kutsikas, kass - kassipoeg*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada tavalisemaid lemmikloomi (*nt. koer, kass, papagoi, kilpkonn, küülik, merisiga, dekoratiivkalad*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada närilisi (*nt. hiir, orav, kobras, mullamutt*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada eksootilisi loomi (*nt. ahv, kaelkirjak, ninasarvik, elevant, lõvi, känguru*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada külma maa loomi (*nt jääkaru, hüljes, põhjaõder, pingviin*).
- Tunneb ära ja oskab nimetada Eestis elavad roomajaid (*nastik, rästik*).
- Oskab kirjeldada ja võrdleb loomade välimust (*nt pea, kõrvad, sarved, kihvad, kere, jäsemed/käpad, saba, värvus*).
- Oskab kirjeldada loomade eluviise (*nt tegevusjäljed, toitumine, hääled, aastaajad loomade elus*)
- Teab, miks on talvine metsloomade (*metskits*) lisatoitmine (*nt hein, teravili*) vajalik.

LINNUD (*elupaigad, eluviisid, välimus*)

- Eristab ja teab üldmõisteid *paigalind, rändlind, kodulind*.
- Tunneb ära ja oskab nimetada kodulinde (*nt kana, kukk, koduhani, kodupart, kalkun*)
- Tunneb ära ja oskab nimetada tuntumad siseveekogude linnud (*nt. luik, part*)
- Tunneb ära ja oskab nimetada tuntumad rändlinnud (*nt kuldnokk, toonekurg, pääsuke, lõoke*)
- Tunneb ära ja oskab nimetada tuntumad paigalinnud (*nt rasvatihane, leevike, varblane, hallvares*).
- Oskab kirjeldada ja võrdleb lindude välimust (*nt pea, nokk, kere, tiib-tiivad, saba, sulgedest kehakate, jalad, värvus*).
- Oskab kirjeldada lindude eluviise (*toitumine, tegevusjäljed, ränded, pesitsemine*).
- Tunneb ära tuntumate lindude hääled/laulud (*vares, toonekurg, part, kuldnokk, lõoke*)
- Vaatleb talviseid aialinde lasteaia õuealal ja määrab neid tunnuste järgi. Teab, miks on oluline väikeste aialindude talvine lisatoitmine.

PUTUKAD ning ÄMBLIK, PUUK, VIHMAUSS, TIGU, KONN (*nende elupaigad, eluviisid, välimus*).

- Teab üldmõistet *putukad*.
- Tunneb ära ja oskab nimetada tavalisemaid putukaid (*nt kärbes, herilane, mesilane, sääsk, sipelgas, rohutirts, lepatriinu, liblikas*).
- Kirjeldab putuka välisehitust (*kehakuju, värvus, muster, tiivad, jalad, silmad, tundlad*).
- Teab putukate elupaikad (*nt. aed, niit, mets, veekogu, eluruumid*) ja eluviise (*toitumine, liikumisviisid nt. lendamine, ronimine, ujumine, hüppamine*).
- Tutvub putukate (*liblikas, mesilane, lepatriinu*) elutsükliga.

- Tunneb ära ja oskab nimetada ämblikut, vihmaussi, puuki, tigu, konna. Kirjeldab nende välimust, eluviisi (*toitumine, liikumisviis, elupaik*).
- Tutvub konna elutsükliga.

VEEKOGUD, VEETAIMED- JA LOOMAD

- Teab üldmõistet *veekogu, kala*.
- Oskab nimetada erinevaid veekogusid (*tiik, jõgi, järv, meri*), teab nimetada mõnda tuntumat veekogu (*nt Emajõgi, Peipsi järv*).
- Tunneb oma kodukoha veekogusid (*Roiu järv, Emajõgi, Kurepalu paisjärv*).

- Selgitab, mis tähtsus on veekogudel (*nt. vesi on elukeskkonnaks seentele, taimedele ja loomadele. Veeloomad ja -taimed on inimesele oluliseks toiduallikaks. Veekogud on ka head puhkuse veetmise paigad*).
- Oskab nimetada ja tunneb looduses ära siseveekogude taimi (*nt. vetikas, hundinui, vesiroos*).
- Oskab nimetada ja tunneb ära tavalisemad kalaliigid (*haug, ahven, lest, räim*) ning kirjeldab kalade välimust (*pea, kere (voolujooneline), saba, uimed*).

TAIMED (*erinevad kasvukohad, vajadused, välimus, kasvamine*)

- Eristab ja teab üldmõisteid **lehtpuu, okaspuu**.
- Tunneb ära ja oskab nimetada lasteaia õuealal kasvavaid puid:
 - **okaspuud** (*nt kuusk, mänd*), **lehtpuud** (*nt tamm, hobukastan, kask, pihlakas, vaher*)
- Oskab osutamise korral nimetada puu osad (*juur, tüvi, oks, okas, leht, puukoor*).
- Oskab nimetada ja teab millisel puul kasvavad - *tammeterud, kastanimunad, käbid*.
- Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid aias ja metsas kasvavaid lilli (*nt. sinilill, lumikelluke, tulp, nartsiss, võilill*).
- Kasvatab täiskasvanu juhendamisel seemnest, sibulast taime ja visualiseerib (pildistab) taime kasvamise etapid, seeläbi mõistab taime kasvu etappe: istutamine; kasvuaegne hooldamine (*kastmine, rohimine*); taime kasvatamiseks vajalikud tingimused (*valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk*) ning saagi koristamine ja säilitamist.
- Tunneb looduses ära ja oskab nimetada taime kasvu kohtasid: *põld, taimekast, kasvuhoone*.
- Oskab nimetada elukoosluseid: *mets, raba, põld* ja teab sealset elustikku (*taimed, loomad, seened*).

SEENED (*kasvukoht, vajadused, välimus, kasvamine*)

- Tunneb ära ja oskab nimetada Eesti metsades kasvavaid seeni
 - **söögiseened** (*puravik, kukeseen, pilvikud, riisikad*); **mürgised seened** (*punane kärbseseen, valge kärbseseen*)
- Teab üldmõistet *seen*.
- Kirjeldab seente elukeskkonda, kasutamist, tähtsust.
- Tunneb ära ja oskab nimetada seene osasid.
 - *Seeneniidest kasvab seene maapealne osa - viljakeha, mis koosneb kübarast ja jalast.*

AASTAAJAD (*kalendrikuud, ilmastikunähtused, valguse ja soojuse muutused, loodus, tööd ja tegemised kodus, aias ja põllul*)

- Teab üldmõistet *aastaaeg, kalendrikuu*.
- Oskab nimetada kalendrikuid, kuupäeva, aastat.
- Oskab nimetada ja kirjeldada *kevadet, suve, sügist, talve* kui aastaaega (*ilmad; looduse värvid; tegevused aias, põllul; vajalikud töövahendid - ja masinad*).
- Võrdleb looduse ilme muutumist *nt suvi - sügis, talv - kevad, kevad - suvi*.
- Vaatleb ilma ja teeb õpetaja abiga märkmeid (*kalendrikuu; päeva osa; õhutemperatuur*) ja võrdleb andmeid. Selgitab, miks termomeetrit kasutatakse ning miks on õhutemperatuuri teadmine oluline.

JÄÄTMED

- Selgitab, mis on jäätmed, kuidas tekivad.
- Õpib tundma erinevaid jäätmeliike: *pakendid (sh taara), biojätmed, taaskasutatav materjal (klaas, paber, papp, plast, metall)*.
- Oskab nimetada ja kirjeldada erinevaid jäätmekäitluse tegevusi:
 - *kogumine - sorteerimine, esmased jäätmekogumiskohtad (prügikastid) -*

- konteinerid, sildistatud ja eri värvidega (**roheline** - klaaspakendi konteiner, **kollane** - segapakendi konteiner, **sinine** - papi- ja paberikonteiner).
 - korduskasutamine - ostukotid, puuvilja- ja köögiviljakotid
 - taaskasutamine - jäätmete ringlussevõtt ja jäätmete kompostimine.
 - vedamine - prügikonteinerite tühjendamine ja vedu ümberlaadimisjaama.
 - jäätmete lõplik kõrvaldamine - jäätmete ladestamine prügilas.
- Sorteerib ise jäätmeid (mänguliselt). Kogub ja sorteerib loodusesse visatud prügi.
- Järgib keskkonnasõbralikke ja säästlikke meetodeid (nt paber ja selle taaskasutus, vee ja elektrienergia säästlik tarbimine, jäätmete taaskasutusmoodused).
- Kasutab jäätmeid millegi uue loomiseks.
- Oskab nimetada jäätmekäitluskohti (nt. kompostimise väljak, sorteerimisjaam, prügila).

PÄIKESESÜSTEEM

- Avastab päikesesüsteemi: teab nimetada taevakehasid (Päike, Kuu, tähed, suuremad planeedid: nt. Maa, Merkuur, Veenus, Marss)

DIGITEHNOLOOGIA

* **Mõistab**, st laps tegutseb õigesti kuulnud korralduse järgi, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

DIGIOHUTUS iPad, internet, nutirakenduste turvalisus; terviseriskid

- Teab mõisteid *internet, tahvelarvuti, äpp/rakendus*.
- Kirjeldab tehnoloogilise ja pärismaailma erinevusi ning sarnasusi.
- Loob seoseid, mida näeb ekraanil (tahvelarvutis) ja mis toimub päriselus;
- Kasutab tahvelarvutit enda tervist hoidvalt (*õpetaja juhendamisel valib õige istumisasendi, kohandab seadme nägemist valguse, kauguse järgi*).
- Mõistab* tahvelarvuti väärkasutust (nt *nutiseadme kasutamine mitu tundi järjest, voodis lamades nutiseadmega mängimine, pimedas toas nutiseadme kasutamine jms*).
- Oskab teha silmaharjutusi iPadi kasutamise pauside ajal.
- Teab, mis on internet
- <https://www.targaltinternetis.ee/wp-content/uploads/2019/01/Turvalise-internetikasutamise-tutvustamine-lasteaias-6-7-aastastele-lastele.pdf>
- Mõistab*, miks ei tohi igasuguseid digirakendusi alla laadida.
- Oskab avada ja sulgeda digirakendust;
- Oskab lohistada (*lohistada näppu mööda ekraani ilma tõstmata*) objekte ekraanil; oskab suurendada ja vähendada (*kahe sõrmega kokku lahku liigutus ekraanil*) ekraanil olevat kujutist;
- Oskab kerida (*kiire lohistusliigutus mille lõpus näpp eemaldub ekraanilt; tuge vasakule või paremale: järgmise või eelmise objekti valimiseks*) ekraanil järgmise või eelmise objekti, lehekülje;
- Oskab ühendada robotikakomplekti vajaliku digirakendusega iPadis;

ROBOOTIKA haridusrobotid ja nende nutirakendused, programmeerimine Vajalikud digirakendused: *Blue-Bot; Go, Path, Wonder, Blockly ja Xylo; WeDo 2.0*

Bee-Bot, Blue-Bot, Dash, Lego WeDo 2

- Oskab käsitleda erinevaid haridusroboteid. Mõistab* lihtsamat programmeerimise põhiolemust.
- Seostab programmeerimist oma kodus ja lasteaias.
- Mõistab* Bee-Boti/Blue-Boti programmeerimise põhimõtteid. Oskab neid programmeerida soovitud suunas liikuma seljal olevate nuppude kaudu; kasutades programmi käsulugejat või kasutades Blue-Boti digirakendust.

- Oskab joonistada Bee-Boti/Blue-Boti abil abstraktset pilti (orienteerumine määratud pinnal).
- Mõistab* Dashi võimalusi (*tuled, helid, andur ja liikumine*).
- Kujundab Dashile lisavarustust erinevate probleemide lahendamiseks.
- Rakendab matemaatilisi oskuseid roboti liikumisala väljamõtlemiseks ja teekonna programmeerimiseks.
- Mõistab* robotika digirakendusi ja oskab nende abil juhtida, programmeerida loodud roboteid, masinaid.
- Oskab ehitada legodest mudeleid etteantud juhiste järgi.
- Oskab iPadis lohistada erinevaid käske ja tegevusi ühtseks programmiks. Oskab luua näidise põhjal programmi.
- Selgitab piltblokkide tähendusi.
- Leiutab ise uusi ehitisi, masinaid, objekte või roboteid ja programmeerib need töötama.

Valdkond KEEL ja KÕNE

- Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- Hääldeb oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälkuid;
- Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjpildis ära mõned sõnad;
- Kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Valdkond MATEMAATIKA

- Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
- Võrdleb hulki, kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*;
- Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu;
- Teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
- Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke +, –, =;
- Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes;
- Orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- Oskab öelda kellaaega täistundides;
- Nimetab nädalapäevi;
- Tunneb ajamõisteid (*hommik, päev, õhtu, öö ning eile, täna, homme*) ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nööri vms);
- Eristab enamkasutatavaid mõõtühikuid (meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab

neid kujundeid.

Valdkond KUNST

- Leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- Segab põhivärvidest uusi värve.
- Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

DIGIKUNST

- *joonistamine iPadis (äpp Doodle Buddy vms) - pintsli, kustutuskummi ja värvipoti vahendite kasutamine;*
- *pildistamine, heli salvestamine ja rääkiva/jutustava pildi loomine (äpid Shadow Puppet Edu: Tellagami);*
- *3D-kujutised ja rikastatud reaalsus, välja printitud pildid, mis sisaldavad 3D - kujutisi (äpid Quiver. Animal 4D. Devar Education);*
- *GPS - kunst - joonistamine oma liikumisega, kasutades GPS signaali toetavat nutiseadet ja digirakendust (EndomondoTM). Endomondo joonistab liikumistrajektoori, millest hiljem saab omakorda joonistada lõbusaid ja huvitavaid pilte.*

Mõisted: GPS-kunst, 3D - kujutised (saab näha kujutisi igast küljest)

- Oskab joonistada iPadis, loob digitaalselt joonistuse.
- Oskab pildistada (teha fotosid) ja salvestada videosid; oskab neid sirvida.
- Oskab luua helisalvestust iPadis ja loob rääkiva pildi.
- Näeb ja mõistab ümbritsevat maailma uuel moel (ruumiline objekt, kujutis).
- Loob liikudes (*kõndides, joostes*) erinevaid kujundeid kaardil (GPS pilt), millest loob oma kunstitöö.

Valdkond MUUSIKA

- Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansamblis kui ka üksi;
- Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- Mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- Mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
- Liigub vastavalt muusika meeleolule;
- Väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

Valdkond LIIKUMINE

Liikumisalased teadmised

- Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne eesti tuntuma sportlase.
- Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.
- Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).

Põhiliikumised; liikumismängud

- Ronib varbseinal vahelduva sammuga ja täidab lisaulesandeid.
- Hüppab kaugust paigalt ja hoojooksult.
- Sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.
- Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.
- Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
- Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
- Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne).
- Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
- Osaleb lasteaia spordipäevadel.

Võimlemine

- Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, jne);
- Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
- Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi.

Tants ja rütmika

- Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.
- Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
- Väljendab liikumise kaudu emotsioone.

Spordialad *kelgutamine, suusatamine*,ujumine* (* olenevalt võimalusest)*

- Sõidab kelguga nõlvakust alla põhiasendis.
- Suusatab vahelduva libiseva sammuga. käsitleb suusavarustust iseseisvalt.
- Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning ohutusreegleid.
- Mängib veemänge ega karda vett.
- Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid.